

Musikk Hjelpearke – 10. klasse

Muntlig-praktisk eksamen — LK20

Musikkteori

Noteverdier

- **Helnoter** – 4 slag
- **Halvnoter** – 2 slag
- **Fjerdedelsnoter** – 1 slag
- **Åttendedelsnoter** – 1/2 slag
- **Sekstendedelsnoter** – 1/4 slag
- **Punktering** – legger til halve verdien

Taktarter

- **4/4** – firetakt (vanligst)
- **3/4** – trectakt (vals)
- **2/4** – totakt (marsj)
- **6/8** – sekståttendedels
- Øverste tall = antall slag
- Nederste tall = notelengde

Tonehøyder

- **C-D-E-F-G-A-H** – stamtoner
- **Kryss (#)** – hever halvtone
- **B (b)** – senker halvtone
- **Oktav** – 8 toner (C til C)
- G-nøkkel = diskant
- F-nøkkel = bass

Intervaller

- **Prim** – samme tone
- **Sekund** – 2 toner (liten/stor)
- **Ters** – 3 toner (dur/moll)
- **Kvart** – 4 toner
- **Kvint** – 5 toner
- **Sekst** – 6 toner
- **Septim** – 7 toner
- **Oktav** – 8 toner

Akkorder og harmonilære

Akkordtyper

- **Durakkord** – lys, glad (stor ters)
- **Mollakkord** – mørk, trist (liten ters)
- **Septimakkord** – 4 toner
- **Susakkord** – kvart/sekund erstatter ters

Akkordoppbygning

- **Grunntone** – første tone
- **Ters** – tredje tone
- **Kvint** – femte tone
- Dur: stor ters + liten ters
- Moll: liten ters + stor ters

Vanlige akkordprogresjoner

- **I-IV-V-I** – klassisk
- **I-V-vi-IV** – pop-progresjon
- **ii-V-I** – jazz
- **I-vi-IV-V** – 50-tallsprogresjon

Funksjonsharmonikk

- **Tonika (I)** – hvile, hjem
- **Subdominant (IV)** – bevegelse
- **Dominant (V)** – spenning
- Dominant vil tilbake til tonika

Musikkhistorie

Middelalderen (500–1400)

- Gregoriansk sang, kirkemusikk
- Enstemmig, later flerstemmig
- Munk Guido fra Arezzo (notasjon)

Renessansen (1400–1600)

- Polyfoni, vokalmusikk
- Palestrina, Josquin des Prez
- Madrigaler, motetter

Barokken (1600–1750)

- Ornamentikk, generalbass
- Bach, Vivaldi, Händel
- Opera, konsert, oratorium

Wienerklassisismen (1750–1820)

- Balanse, klarhet, form
- Mozart, Haydn, Beethoven
- Symfoni, sonate, strykekvartett

Romantikken (1820–1900)

- Følelser, individualisme
- Chopin, Liszt, Grieg, Wagner
- Programmusikk, nasjonalromantikk

Moderne tid (1900–)

- Eksperimentering, atonalitet
- Jazz, rock, pop, elektronika
- Globalisering av musikk

Populærmusikkens historie

Blues og jazz (1900-tallet)

- Afroamerikansk opprinnelse
- 12-takters blues
- Improvisasjon sentralt

Rock'n'roll (1950-tallet)

- Elvis Presley, Chuck Berry
- Ungdomsopprør
- Elektrisk gitar sentralt

Rock og pop (1960–70-tallet)

- The Beatles, Rolling Stones
- Progrock, punk, disco
- Album som kunstform

Hip-hop og elektronika (1980–)

- Sampling, synth, rap
- DJ-kultur, house, techno
- Digital produksjon

Lytting og analyse

Musikalske elementer

- **Melodi** – tonefølge
- **Harmoni** – akkorder, samklang
- **Rytme** – tidsmønster
- **Dynamikk** – styrkegrad
- **Tempo** – hastighet
- **Klangfarge** – instrumentlyd
- **Form** – struktur

Dynamiske betegnelser

- **pp** – pianissimo (veldig svakt)
- **p** – piano (svakt)
- **mp** – mezzo piano
- **mf** – mezzo forte
- **f** – forte (sterkt)
- **ff** – fortissimo
- **cresc.** – gradvis sterkere
- **dim.** – gradvis svakere

Tempobetegnelser

- **Largo** – veldig sakte
- **Adagio** – sakte
- **Andante** – gående
- **Moderato** – moderat
- **Allegro** – raskt
- **Presto** – veldig raskt

Analysemodell

1. **Sjanger** – hvilken type musikk?
2. **Instrumenter** – hva hører du?
3. **Oppbygning** – intro, vers, refreng
4. **Stemming** – hvilken følelse?
5. **Virkemidler** – hvordan skapes effekten?
6. **Kontekst** – når, hvor, hvorfor?

Vanlige låtformer

- **Vers-refreng** – A-B-A-B
- **AABA** – klassisk poplåt
- **12-takters blues**
- **Sonatform** – A-B-A'
- **Rondo** – A-B-A-C-A

Musikkproduksjon

Grunnleggende begreper

- **DAW** – Digital Audio Workstation
- **MIDI** – digitalt notasjonsspråk
- **Loop** – gjentatt musikkfrase
- **Sample** – lydklipp
- **Track** – lydspor
- **Mix** – balansere lydspor
- **Master** – siste lydbehandling

Vanlige DAW-programmer

- GarageBand (gratis, Mac/iOS)
- Audacity (gratis, alle plattformer)
- Soundtrap (nettbasert)
- BandLab (gratis, nettbasert)
- Logic Pro, Ableton Live (proffe)

Lydtekniske begreper

- **Frekvens (Hz)** – tonehøyde
- **Amplitude** – lydstyrke
- **EQ** – justering av frekvenser
- **Reverb** – romklang
- **Kompressor** – dynamikkontroll
- **Panorering** – venstre/høyre

Opptaksteknikk

- Plasser mikrofonen riktig
- Unngå bakgrunnsstøy
- Sjekk lydnivået før opptak
- Ta flere opptak (takes)
- Marker beste opptak

Samspill og øving

Bandinstrumenter

- **Vokal** – melodi, tekst
- **Gitar** – akkorder, riff
- **Bass** – grunnrytme, harmonikk
- **Trommer** – rytme, puls
- **Keyboard** – akkorder, melodier

Samspilltips

- Lytt til de andre
- Hold jevn puls
- Ikke spill for høyt
- Gi hverandre plass
- Øyekontakt for inngang
- Vær forberedt

Effektiv øving

- Sett konkrete mål
- Start sakte, øk tempo
- Del opp i små deler
- Repeter vanskelige steder
- Ta pauser
- Øv regelmessig

Spilleteknikker

- **Strumming** – akkordslag
- **Fingerspill** – plukke strenger
- **Legato** – bundet spill
- **Staccato** – kort, markert
- **Vibrato** – tonebølging

Komponering og improvisasjon

Komposisjonstips

- Start med en idé (melodi/akkorder)
- Velg tonearter og tempo
- Bygg struktur (vers, refreng)
- Varier dynamikk og intensitet
- Lag kontraster
- Ikke vær redd for å eksperimentere

Melodiskrivning

- Bruk trinnvise bevegelser
- Ha et høydepunkt
- Gjenta motiver
- Varier rytmen
- Tenk på tekstens rytme

Improvisasjon

- Lytt og reager
- Bruk pentatonisk skala
- Start enkelt
- Gjenta og varier
- Aksepter feil
- Kommuniser med medspillere

Pentatonisk skala

- 5-toneskala (penta = fem)
- C-dur pentatonisk: C-D-E-G-A
- A-moll pentatonisk: A-C-D-E-G
- Fungerer over mange akkorder
- Lett å improvisere med

Musikk og samfunn

Musikkens funksjoner

- **Underholdning** – glede, avkobling
- **Identitet** – hvem vi er
- **Ritualer** – bryllup, begravelse
- **Protest** – sosial endring
- **Terapi** – helbredelse
- **Reklame** – påvirkning

Musikk og identitet

- Musikksmak viser hvem vi er
- Subkulturer (punk, hip-hop, metal)
- Nasjonal identitet
- Generasjonsforskjeller
- Gruppetilhørighet

Musikkbransjen

- Strømmetjenester (Spotify, Apple)
- Plateselskaper
- Konserter og festivaler
- Opphavsrett og TONO
- Sosiale medier for artister

Norsk musikkarv

Folkemusikk

- Hardingfele – nasjonalinstrument
- Stev og folkeviser
- Slåtter og springar
- Kveding
- Samisk joik

Nasjonalromantikken

- Edvard Grieg (1843–1907)
- “Morgenstemning”, “I Dovregubbens hall”
- Brukte folkemusikk
- Ole Bull (fiolinist)

Moderne norsk musikk

- A-ha (80-tallet, synth-pop)
- Kygo (tropical house)
- Aurora, Sigrid (pop)
- Karpe (hip-hop)
- Black metal (Mayhem, Burzum)

Eksamensforberedelse

Muntlig del

- Forklar musikalske valg
- Bruk fagbegreper
- Koble teori til praksis
- Reflekter over egen læring
- Vis musikkhistorisk forståelse

Praktisk del

- Øv på fremføring
- Vær trygg på instrument
- Vis samspilleevne
- Demonstrer teknikk
- Vis musikalsk uttrykk

Sjekkliste

- ☐ Kan forklare musikkteori
- ☐ Kjenner musikkhistorien
- ☐ Kan analysere musikk
- ☐ Behersker instrumentet
- ☐ Kan samspille
- ☐ Har øvd på fremføring

Tips til eksamen

- Vær godt forberedt
- Vis engasjement
- Koble teori og praksis
- Bruk fagspråk naturlig
- Ha det gøy!